

Ks. Józef KUDASIEWICZ

INTEGRALNA WIZJA TWÓRCZOŚCI LITERACKIEJ JANA PAWŁA II

Książka M. Ołdakowskiej-Kuflowej *Blask Słowa*¹ poświęcona jest inspiracjom biblijnym w twórczości literackiej Jana Pawła II. Rozprawa ta niewielka jest objętościowo, ale bogata w treść i w oryginalne propozycje interpretacji twórczości Papieża. Autorka patrzy na tę twórczość integralnie – w kontekście całej Biblii i całokształtu twórczości Karola Wojtyły-Jana Pawła II – literackiej i teologicznej. Wykazuje przy tym doskonałą znajomość Biblii i twórczości obecnego Ojca Świętego.

Dziełko to składa się z trzech rozdziałów: pierwszy poświęcony jest Biblii w twórczości literackiej Karola Wojtyły; drugi dotyczy wpływu nauczania św. Pawła na twórczość literacką przyszłego Papieża; trzeci poświęcony został obecności Biblii w *Tryptyku rzymskim* Jana Pawła II. We wprowadzeniu (s. 7-17) autorka przedstawia syntetycznie i krytycznie stan badań nad twórczością Karola Wojtyły, a w uwagach końcowych (s. 95-97) poglądy autorów zagra-

nicznych na twórczość literacką Papieża. Ta interesująca rozprawa ukazała się w prestiżowej serii „*Studia Biblica*”, którą wydaje Instytut Teologii Biblijnej „*Verbum*” w Kielcach. Publikacją tą Instytut chciał uczcić wielki pontyfikat Jana Pawła II.

Autorka tej książki już od dawna zajmuje się badaniami literatury religijnej i ma w tej dziedzinie znaczny dorobek naukowy. Publikowała książki i przyczynki naukowe poświęcone takim pisarzom, jak K. Iłakowiczówna, S. Vincenz, R. Brandstaetter, A. Gołbiew, T. Parnicki, J. Libert czy Zofia Kossak. Dysponuje wyspecjalizowanym warsztatem badawczym, wypracowanym przez środowisko naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, i sprawdzoną metodą analizy i interpretacji tekstów literackich. Już od wielu lat Ołdakowska-Kuflowa interesuje się twórczością literacką Karola Wojtyły, począwszy od jego pierwszych prób literackich, a na *Tryptyku rzymskim* skończywszy. Ażeby odkryć powiązania Papieża-poety z Biblią i właściwie je zinterpretować, należy dobrze znać Pismo Święte i twórczość Papieża. Pierwsze, co się narzuca przy lekturze tej niewielkiej książki, to właśnie głęboka znajomość

¹ M. Ołdakowska-Kuflowa, *Blask Słowa. Inspiracja biblijna w twórczości literackiej Jana Pawła II*, Instytut Teologii Biblijnej „*Verbum*”, seria: „*Studia Biblica*”, t. 7, Kielce 2004, ss. 99.

Biblii i twórczości Jana Pawła II, inspirowanej Pismem Świętym. Autorka nie ogranicza się tylko do szukania treściowych powiązań między twórczością Papieża a Świętą Księgą czy też do wskazywania poszczególnych zdań biblijnych przywoływanych przez Poetę, lecz bada bardziej subtelne sposoby korzystania ze świętego tekstu, na przykład parafrazy tekstów biblijnych (por. s. 22-24). Ciekawym sposobem korzystania z Biblii przez Papieża jest tak zwana kondensacja znaczeń, polegająca na połączeniu w jednym zdaniu motywów pochodzących z wielu miejsc biblijnych. Nie jest to tylko zwykły komentarz, ale wydobywanie określonego problemu mocno zakorzenionego w Biblii (por. s. 24). Komentując motyw szukania Boga, tak częsty w poezji Jana Pawła II, autorka odnosi się słusznie do Pieśni nad Pieśniami, co rzuca dużo światła na twórczość Papieża.

Do najciekawszych i do bardzo oryginalnych należy rozdział drugi, poświęcony wpływowi św. Pawła na twórczość literacką Wojtyły. Autorka dostrzega i pokazuje ten wpływ literacki Pawła i odkrywa liczne parafrazy i metafory, które Wojtyła zaczerpnął od Apostoła Narodów (por. s. 36-40). Dotyczy to w szczególności dwóch wątków teologicznych: wątku Adama, który oznacza człowieka w ogóle i Nowego Adama – Chrystusa (por. Rz 5, 12), oraz wątku Boga Ojca i ojcostwa w ogóle. Radykalny chrystocentryzm, który tak bardzo akcentuje Papież w swoim nauczaniu, ma korzenie w pismach św. Pawła i ujawnił się on już w młodzieńczych dramatach Wojtyły. Autorka *Blasku Słowa* ukazała, że główne tematy nauczania papieskiego pierwsze swoje sformułowanie znalazły w twórczości literackiej

Karola Wojtyły. Wynika stąd, że badania teologii Jana Pawła II muszą sięgać do jego młodzieńczej poezji i dramatów.

W komentarzu do *Tryptyku rzymskiego* (por. s. 56-94) autorka odwołuje się do Biblii i do nauczania papieskiego z początku pontyfikatu. Proponuje interpretację tego utworu w świetle papieskiej trylogii poświęconej teologii ciała², która powstała w pierwszych latach pontyfikatu Jana Pawła II (1979-1984). Uczeń i następca kardynała Wojtyły w Katedrze Etyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego – Tadeusz Styczeń – określił tę trylogię jako „człowieka portret własny”³. Na początek pontyfikatu Papież ofiarował Kościołowi tryptyk teologii ciała, na jubileusz zaś daje mu poetyckie jej ujęcie. Ołdakowska-Kufłowa wskazała na powiązania tych dwóch trylogii ze sobą i z Pismem Świętym. Jan Paweł II Biblię tłumaczy przez Biblię – Księgę Rodzaju odczytuje w świetle Ewangelii (por. s. 59); jego późniejsza twórczość jest kontynuacją wcześniejszej.

Ta wnikliwa analiza przeprowadzona przez autorkę pozwoliła jej odkryć w twórczości Papieża nie tylko jego filozofię i teologię, ale również jego „poznane doświadczone” (s. 29) – skupiające się na życiu wewnętrznym człowieka. Jan Paweł II czerpie tu, zdaniem autorki, z myśli św. Jana od Krzyża.

² Zob. Jan Paweł II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1986.

³ Zob. T. Styczeń SDS, *Człowieka portret własny*, w: *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Chrystus odwołuje się do początku. O Jana Pawła II teologii ciała*, red. T. Styczeń SDS, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1998, s. 5-13.

„Szczególna humanistyczna wartość doświadczenia wewnętrznego polega na tym, iż człowiek, wglębiając się w swą istotę, przechodzi proces przemiany. Oczyszcza się ze wszystkiego, co w nim nie stanowi wartości” (tamże). Równocześnie „w swoim wnętrzu człowiek doświadcza Boga” (tamże). Poznanie takie nazywa się mistycznym. Zdaniem autorki *Blasku Słowa*, Papieża interesuje „przestrzeń wewnętrzna człowieka” (s. 31), w której dokonuje się spotkanie i mistyczne zjednoczenie z Bogiem. Wojtyła mówi o tym wydarzeniu za pomocą pojęć abstrakcyjnych, metafor, symboli oraz obrazów poetyckich, na przykład w *Pieśni o blasku wody*” (s. 32n.). Do tematu doświadczalnego poznania Boga, czyli do poznania mistycznego, obecnego już w jego wczesnej poezji, wróci Karol Wojtyła-Jan Paweł II na początku trzeciego tysiąclecia, wzywając wszystkich wiernych do kontemplacji oblicza Chrystusa i do wpatrywania się „w jasność Pańską jakby w zwierciadle” (2 Kor 3, 18), zachęca wiernych do mistycznego zjednoczenia z Bogiem (por. *Novo millennio ineunte*, nr 17; *Rosarium Virginis Mariae*, nr 9-17). I w tym punkcie autorka odkryła przedziwny związek między młodzieńczą poezją Karola Wojtyły a dojrzałym nauczaniem papieża Jana Pawła II. Źródło niektórych tematów nauczania papieskiego (takich, jak: człowiek, Chrystus, Bóg Ojciec) znajduje się już w jego młodzieńczej poezji.

Ta niewielka objętościowo książka, poświęcona wielkiej postaci Papieża z rodu Polaków, jest bardzo bogata

w treść. Autorka nie ogranicza się do badania inspiracji biblijnych w konkretnych tekstach papieskich, ale stara się równocześnie wprowadzić czytelnika w specyfikę twórczości literackiej Papieża, pokazując, czym różni się ona od twórczości współczesnych mu poetów. Jest wyczulona na różnorakie inspiracje tej twórczości; nie zadowala się jej inspiracją filozoficzną, jak czyni to większość badaczy, ale dostrzega wpływ Biblii, a nawet mistyki. Dlatego jej komentarz do poezji papieskiej jest integralny, gdy tymczasem inne są często tylko aspektywne. Interpretacja tego rodzaju wymaga nie tylko znajomości Biblii i mistyki, ale odczytywania poetyckiego przesłania Papieża na tej samej fali, na jakiej nadaje komunikujący – tą falą jest wiara (por. s. 97). Dzięki temu książka *Blask Słowa* jest prawdziwym „małym przewodnikiem” po twórczości literackiej Ojca Świętego i kluczem do zrozumienia jego trudnej poezji. To syntetyczne spojrzenie na twórczość literacką Papieża autorka zawarła przede wszystkim w świetnym wprowadzeniu do książki (por. s. 7-17) i w jej zakończeniu (por. s. 95-97).

Zasługą autorki jest odkrycie powiązań nauczania papieskiego z młodzieńczą twórczością Wojtyły. Dobra znajomość Biblii, stosowanie właściwej metody analizy tekstu, śledzenie nauczania Jana Pawła II od początku jego pontyfikatu, zaowocowały piękną książką, ujawniły blask papieskiego słowa, który ogarnia również czytelnika. Blask ów ma swoje źródło w głębokim zakorzenieniu w Biblii.